

YKS FELSEFE

18. YY - 19. YY. FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE
FİLOZOFLARIN GÖRÜŞLERİ

18. YÜZYIL-19. YÜZYIL FELSEFESİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE ÖNE ÇIKAN PROBLEMLERİ

- ❖ 18-19.yüzyıl felsefesi bireysel ve toplumsal olarak Batı'da aydınlanmanın yaşandığı dönemdir. Bu dönem düşünürleri aklı ön planda tutarak toplumu aydınlatmaya çalışmışlardır.
- ❖ Bu çağ 'Akıl Çağı' olarak da isimlendirilir.
- ❖ Bu yüzyıla 'Aydınlanma' yanında 'Felsefe Yüzyılı' da denir.

- ❖ Kant'a göre aydınlanma: «İnsanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmayış durumundan kurtulup aklını kendisinin kullanmaya başlamasıdır.»

“Aklını kullanma cesaretini göster!”

18.-19. Yüzyıl Felsefesinin Genel Özellikleri

- ✓ Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.
- ✓ Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiştir.
- ✓ Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
- ✓ Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
- ✓ Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
- ✓ Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
- ✓ Felsefede yeni ekoller çıkmıştır.

**18-19. Yüzyıl Felsefesinin
Öne Çıkan Problemleri**

Bilginin Kaynağı

Birey-Devlet İlişkisi

Ahlakın İlkesi

Varlığın Oluşu

BİLGİNİN KAYNAĞI

- Rasyonalizm, bilginin a priori olarak (deneyimden bağımsız) sırf akılla oluştuğunu belirtirken.
- Empirizm a posteriori olarak (deneyime bağlı) oluştuğunu ileri sürer.

Descartes: “Düşünüyorum, o hâlde varım.” önermesine ulaştığında kesin bilgilerin kaynağı olarak akıl görüşüne varır.

John Locke: İnsan zihni, ona göre doğuştan boş bir levhadır (tabula rasa) ve insan, deneyimleri sayesinde bu boş levhayı bilgileriyle doldurur.

Immanuel Kant: Deneyim ve akıl bir arada kullanılmasıyla bilginin oluştuğunu düşünür.

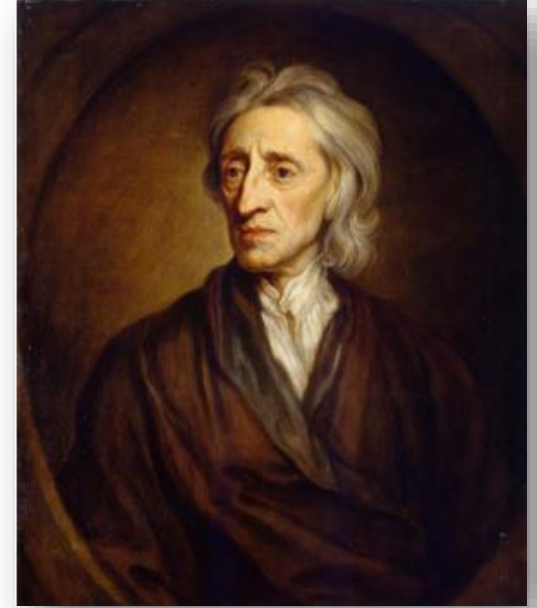
JOHN LOCKE

İnsan zihni

Tabula rasa

- "**Deneyim**", genel olarak özneyle dış dünyadaki varlıklar arasındaki bağıntı ya da karşılıklı etkidir. Gerçekliği olana ilişkin her çeşit yaşantı ve algılamadır. Gerçeklik üzerine kavramsal olmayan her türlü bilginin temelidir.
- Locke'a göre bilgimizin sınırı duyum alanını aşamaz.

Dış Duyum (Dış Deney)

- İnsan beş duyu yoluyla dış dünyadaki şeyleri tecrübe eder. İnsan zihni burada tümüyle alıcı olup pasif durumdadır.
- Bilgimizin ilk kaynağını oluşturan duyular niteliklere ait olan idelerin elde edildiği tecrübe türüdür.

İç Duyum (İç Deney)

- Duyular varlıkların bizde oluşturduğu etkiler üzerine zihnin gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetler etkindir.
- İç duyumun zihne kazandırdığı ideler kavrama, düşünme, şüphe etme, inanma, isteme, bilme gibi dış dünyadan edinilmesi mümkün olmayan her insanın tamamen kendi içinde sahip olduğu idelerdir.

BİREY DEVLET İLİŞKİSİ

Locke, mutlak monarşiye karşı liberal (özgürlükçü) bir devlet sistemini ileri sürmüştür. Meşru yönetimin kaynağı çoğulcu iradedir.

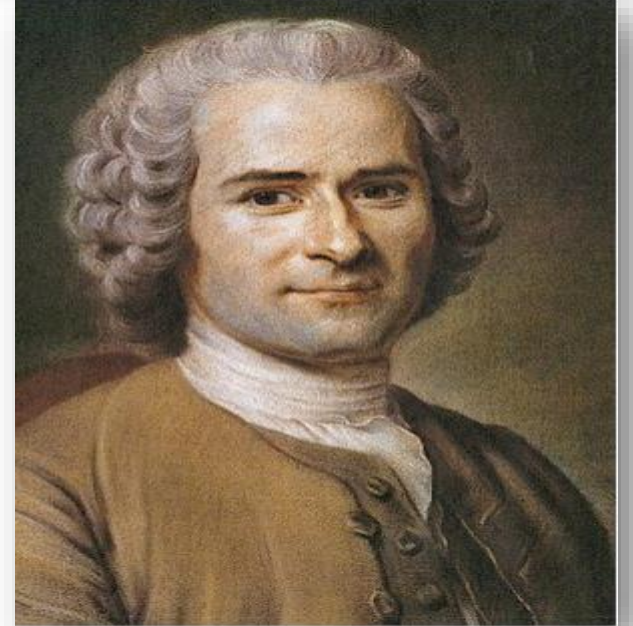
Montesquieu, insanın özgürce davranma yetisine sahip olduğunu belirtir, bu özgürlüğün korunması için güçler ayrılığı ilkesini öne sürer.

Rousseau, insanların bir araya gelip zorunlu olarak “toplumsal sözleşme” yaptığını ve bunun doğrultusunda devletin kurulduğunu ileri sürer. Yapılması gereken şey, doğal yaşama uygun olan yasaların çıkarılmasıdır.

J. J. ROUSSEAU

“İnsan özgür doğar, oysa her yerde zincire vurulmuştur.”

İnsan doğasına ilişkin çözümlemesiyle, insanın özü itibariyle iyi olduğu görüşü ve toplumsal sözleşme öğretisi ile ünlüdür.

Toplumsallaşma Sürecinin Aşamaları

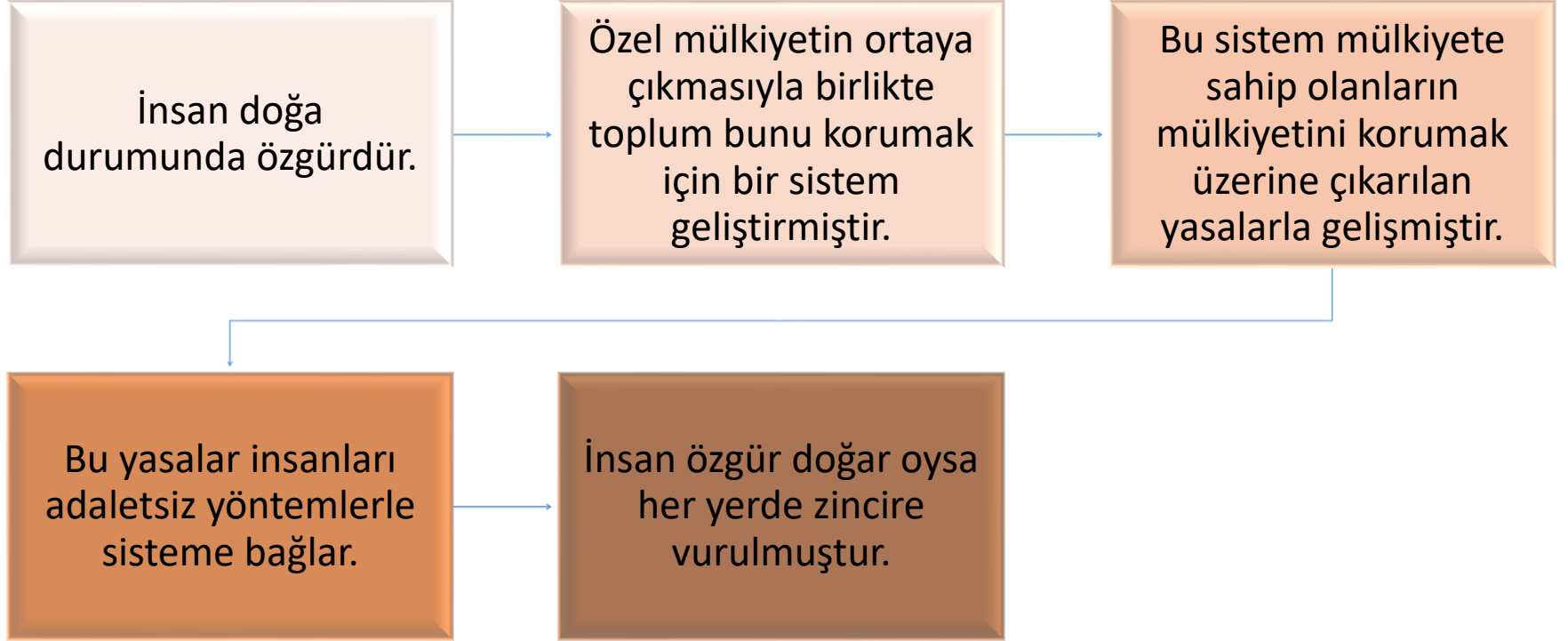
I. Evre: Geçmişte insan doğada özgürce bireysel yaşam süren bir canlıdır. Bu dönemi «doğa durumu» olarak adlandırır. Daha sonra zorunluluk sonucu insanlar bir araya gelmiş ve toplulukları oluşturmuşlardır.

II. Evre: Tekniğin keşfedildiği dönemdir. İnsanın, ürünlerini doğadan gelebilecek zararlara karşı korumaya çalışmak amacıyla aletlerden yararlanmaya başladığı dönemdir.

Toplumsallaşma Sürecinin Aşamaları

III. Evre: İnsanlar tükettiklerinden fazlasını üretmeye başlamışlardır. İş bölümü ortaya çıkmıştır.

IV. Evre: Bu evrede yoksullar ve zenginler olmak üzere iki sınıf ortaya çıkmıştır. İnsan bu evrede tamamıyla özgürlüğünü kaybeder. Artık insan her yerde zincire vurulmuştur.

- Toplum sözleşmesinde amaç her üyenin itaat edeceği ve geçmişte olacağı kadar özgür olacağı bir toplumsal düzendir.
- Bireyler kolektif alınan kararlara ortaktırlar. Bu genel iradedir. Genel irade ile yurttaşların ortak çıkarlarını, toplumun genel iyiliğini anlatmak ister.
- Herkesin haklarını herkesin katılımıyla eşit şekilde koruyacak bir genel iradeden bahseder.
- Birey, tüm haklarından vazgeçerek onu genel iradeye, egemen varlığa devretmelidir.
- Birey yasama sürecinde yer alacağı için eşitsizlik ve adaletsizlik ortadan kalkacaktır ve bu şekilde bir başkasının iradesine tabi olmayacaktır.

Kant

- Ahlakı ve iyiyi, eylemlerin sonucuna göre değil onların arkasındaki amaca göre değerlendirir.
- Amaç Kant'ın deyimiyle «ödev uygun olma» dır.
- Ödev, bütün insanlar için geçerli olan ama kimsenin arzu ve isteklerine bağlı olmayan evrensel ahlak ilkesi niteliği taşır.

Jeremy Bentham

- Ahlakı fayda temelinde açıklar. Bentham, ahlakı pratik alanda öngörür.
- İnsan, doğası gereği acıdan kaçır ve hazzı yönelir.

IMMANUEL KANT- «ÖDEV AHLAKI»

- Kant; ahlaki ve iyiyi, eylemlerin sonucuna göre değil onların arkasındaki amaca göre değerlendirir.
- Amaç ödeve uygun olmalıdır.
- Ödev insanın kendi isteğiyle sorumluluğunu aldığı, koşulsuz, içten ve vicdanı tarafından verilen emirlerdir. Dolayısıyla bir irade, ancak ödevi yerine getirdiği zaman iyi irade olur.

- Kant'a göre ahlak, insanın a priori (deneyden önce) yönü olan akli ile ilgilidir.
- 'Ödev' eğilimlerin, içgüdülerin değil aklın sesidir.
- Kant, ahlaki açıdan üç ilke öne sürer. Bunlar Kant'ın maksimleri olarak da bilinir. Maksimler, kişinin davranışta bulunurken ödevine uygun davranmasını sağlayan evrensel ilkelere dir. Kişi, bu ilkelere uygun davranırsa ödevine uygun davranmış olacaktır.

Kant'ın Maksimleri

1

“Öyle eylemde bulun ki eyleminin gerisindeki maksim, herkes için geçerli evrensel bir yasa olsun!”

2

“Kendinde ve başkalarında insanlığı bir araç olarak görecekle şekilde değil de onu bir amaç edinecek şekilde davran.”

3

“Her zaman akıllı iradeni, evrensel bir yasa koyucu olarak görevde bulunacağı şekilde davran.”

VARLIĞIN OLUŞU

GEORG WILHELM FRIEDRICH HEGEL

“Gerçek bütündür.”

“Akısal olan gerçek, gerçek olan akısaldır.”

- Hegel, bütün varlıkların tek bir özden bir yasa dâhilinde var olduğunu söyler.
- Hegel’de “Tanrı”, “geist”, “fikir”, “akıl” veya “tin” kavramları mutlak olanı temsil eder.

Hegel felsefesinde 'tin' in gelişmesindeki üç evrede yapıca birbirinden farklı üç varlık alanı meydana gelir.

1. İlk varlık alanı 'ideal objelerin' alanıdır.

2. Geist'in (tin, ide) ikinci evresinde meydana gelen ikinci varlık alanı 'doğa' dır.

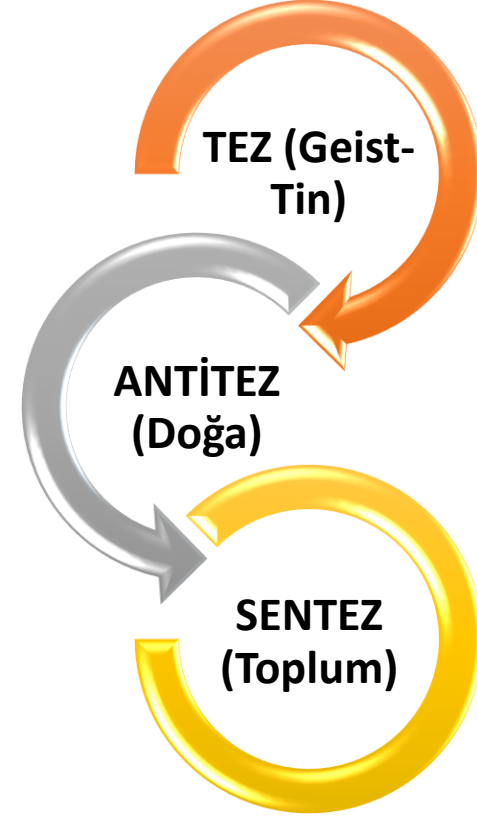
3. Doğa durumunda kendine yabancılaşan 'tin' üçüncü aşamada kendi özüne dönmek için 'insanın dünyasına, kültürün dünyasına' ulaşır.

«DİYALEKTİK İDEALİZM»

Diyalektik idealizm; ide, düşünce, tinsel bir gerçeklik ya da Tanrısal iradenin maddi gerçeklikten, gerçeklikteki maddi varlık ya da nesnelere mantıksal olarak önce geldiği tezini, **tez**, **antitez** ve **sentez**den oluşan diyalektik yöntemle ifade eden bir felsefe anlayışıdır.

Diyalektik Süreç

- Diyalektik süreç sürekli.
- Her 'sentez' yeni bir 'tez' dir.
- Her basamağın içinde birçok üçlü hareket vardır.
- Her varlık içinde bir potansiyel taşır.
- Bu potansiyel diyalektik bir döngü ile ortaya çıkar.

Varlığın Oluşu

SORU (2020-TYT)

Doğuştan ilkeler olsaydı bunların, çocuklarda yetişkinlerde olduğundan daha belirgin olması beklenirdi çünkü çocuklar yerel âdetlerden daha az etkilenmiştir ve daha az dünya deneyimine sahiptir. Çocuklarda böyle ilkeler bulunmadığına göre doğuştan getirilen herhangi bir mantık ilkesi de ahlak ilkesi de yoktur.

Bu parçada ileri sürülen görüş aşağıdaki filozoflardan hangisinin bilgi anlayışına uygundur?

A) Descartes

B) Spinoza

C) Kant

D) Platon

E) Locke

SORU (2020-TYT)

Doğuştan ilkeler olsaydı bunların, çocuklarda yetişkinlerde olduğundan daha belirgin olması beklenirdi çünkü çocuklar yerel âdetlerden daha az etkilenmiştir ve daha az dünya deneyimine sahiptir. Çocuklarda böyle ilkeler bulunmadığına göre doğuştan getirilen herhangi bir mantık ilkesi de ahlak ilkesi de yoktur.

Bu parçada ileri sürülen görüş aşağıdaki filozoflardan hangisinin bilgi anlayışına uygundur?

A) Descartes

B) Spinoza

C) Kant

D) Platon

E) Locke

SORU (2018- AYT)

Kant'ın amacı, metafizikte de bilimlerdeki gibi bilgilerin elde edilip edilemeyeceğini göstermektir. Bunun için önce bilginin oluşumunu açıklamaya çalışır. O, aklın kullanımını teorik ve pratik olarak ikiye ayırır. Teorik aklın sınırları içindeki doğa bilgimizin temelinde şekilsiz bir sıvıya benzeyen duyu verileri bulunur. Bu duyu verileri, anlama yetimizde önceden hazır olarak bulunan (apriori) ve bir kap gibi iş gören kategorilere yerleştirilerek bilgi hâline getirilir. Teorik akıl; ruh, tanrı vb. ideler üzerinde düşünmeye başladığıdaysa çelişiklere düşer. Çünkü bu ideler duyularla algılanamadığından kategorilerle de biçimlendirilemez. Artık duyular üstüyle ilgili olan pratik aklın alanına girilmiş demektir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisi çıkarılamaz?

- A) Metafizik bilgi ancak teorik akıl vasıtasıyla elde edilebilir.
- B) Bilginin oluşum sürecinde zihin ve duyum birlikte çalışır.
- C) Aklın çeşitli alanlarda geçerli farklı işlevleri vardır.
- D) Görünenin dışında akılla kavranan dünyaya pratik akılla geçilir.
- E) Doğa ile ilgili bilgilerimizin temelinde duyu verilerinin kategorilerle işlenmesi vardır.

SORU (2018- AYT)

Kant'ın amacı, metafizikte de bilimlerdeki gibi bilgilerin elde edilip edilemeyeceğini göstermektir. Bunun için önce bilginin oluşumunu açıklamaya çalışır. O, aklın kullanımını teorik ve pratik olarak ikiye ayırır. Teorik aklın sınırları içindeki doğa bilgimizin temelinde şekilsiz bir sıvıya benzeyen duyu verileri bulunur. Bu duyu verileri, anlama yetimizde önceden hazır olarak bulunan (apriori) ve bir kap gibi iş gören kategorilere yerleştirilerek bilgi hâline getirilir. Teorik akıl; ruh, tanrı vb. ideler üzerinde düşünmeye başladığıdaysa çelişkilere düşer. Çünkü bu ideler duyularla algılanamadığından kategorilerle de biçimlendirilemez. Artık duyular üstüyle ilgili olan pratik aklın alanına girilmiş demektir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisi çıkarılamaz?

- A) Metafizik bilgi ancak teorik akıl vasıtasıyla elde edilebilir.
- B) Bilginin oluşum sürecinde zihin ve duyum birlikte çalışır.
- C) Aklın çeşitli alanlarda geçerli farklı işlevleri vardır.
- D) Görünenin dışında akılla kavranan dünyaya pratik akılla geçilir.
- E) Doğa ile ilgili bilgilerimizin temelinde duyu verilerinin kategorilerle işlenmesi vardır.

SORU (2017 - YGS)

Doğal özgürlüğümüz, insanlığımızın zorunlu bir parçasıdır. Özgürlüğümüzden tamamen vazgeçersek ya da köleleşirsek tam insan olmaktan çıkarız. Toplum, özgürlüğümüzü tamamen elimizden alsaydı topluma katılmanın hiçbir anlamı olmazdı; çünkü zamanla insanlığımızı kaybederdik. Peki özgürlüğümüzü feda etmeden bir devlet oluşturabilir miyiz? Bu olanaksız gibi görünebilir ama bireysel özgürlüklerimiz ile kamu çıkarını bağdaştırabiliriz.

Bu parçada dile getirilen devlet görüşü aşağıdaki filozoflardan hangisine aittir?

- A) Rousseau   B) Aristoteles   C) Hegel   D) Platon   E) İbn-i Haldun

SORU (2017 - YGS)

Doğal özgürlüğümüz, insanlığımızın zorunlu bir parçasıdır. Özgürlüğümüzden tamamen vazgeçersek ya da köleleşirsek tam insan olmaktan çıkarız. Toplum, özgürlüğümüzü tamamen elimizden alsaydı topluma katılmanın hiçbir anlamı olmazdı; çünkü zamanla insanlığımızı kaybederdik. Peki özgürlüğümüzü feda etmeden bir devlet oluşturabilir miyiz? Bu olanaksız gibi görünebilir ama bireysel özgürlüklerimiz ile kamu çıkarını bağdaştırabiliriz.

Bu parçada dile getirilen devlet görüşü aşağıdaki filozoflardan hangisine aittir?

- A) Rousseau   B) Aristoteles   C) Hegel   D) Platon   E) İbn-i Haldun